

Kasvav sõltuvus Euroopa ja Hiina vahel võib luua uusi võimalusi

Autor: *Oliver Ait*

Peale 2008. aasta finantskriisi on Hiinast pärinevad investeeringud Euroopasse suurenenud ning kahepoolne sõltuvus kasvanud. 2000ndate aastate keskpaigast alates on Hiina firmade olmetu aastane investeeringute maht Euroopasse jõudnud 14 miljardi euronil aastal 2014 ning arvestades tihedamat läbikäimist mitmel tasandil, on oodata investeeringute kasvu jätkumist. Samal perioodil viis Hiina Euroopas läbi üle võtmisi ning *greenfield* projekte rohkem kui 45 miljardi euro väärtuses ning erinevalt varasemast olid riigifirmade asemel juhtrollis erainvestorid, kirjutab Rhodium Group oma hiljutises raportis. Kasvu aeglustumine kodumaal on pannud Hiina ettevõtted investeerimisvõimalusi otsima välisurgudelt ning nõudlus Euroopa tehnoloogia, turumahu, brändide ja teadmiste vastu on muutunud hinnalisemaks, kuna Hiina sisemajandust vaevab ületootmine, kinnisvaraturu jahenemine ning toetumine ajale jalgu jäävale majandusmudelile. Lisaks on Euroopast saanud Hiina suurim kaubanduspartner ning Hiina suurelt jaolt ekspordil baseeruva majanduse ja kasvava kahepoolse läbikäimise tõttu on tugev, ühtne ning oma tegemistes võimalikult iseseisev Euroopa on hetkel Hiina huvides.

Arusaadavatel põhjustel on enamus investeeringutest tehtud Euroopa suurriikidesse, kuid peale finantskriisi on Portugal, Kreeka, Hispaania ja Itaalia muutunud aina rohkem huvitatuks Hiina kapitalist. Tekkinud on polariseerumine – on riike, kes soovivad aktiivselt Hiinaga suhteid arendada ning riike, kes on jätkuvalt kartlikud. Viimaste hulgas paistab olevat ka Eesti. Näiteks on Portugali riikliku energiakompanii või Kreeka Piraeuse sadama erastamine pannud mõningaid liikmesriike kulmu kergitama, kuna tegu on strateegiliselt oluliste varadega. Samal ajal esitlevad enamus Euroopa liikmesriike end Hiinale kui väravat Euroopa turule ning tekkinud on killustatus suhtumise osas Hiina kapitali vastu. Euroopa majanduskasvu aeglustumine, Ukraina kriis, Kreeka võlakriisi taas esile kerkimine (ning suutmatus seda lahendada), Euroopa riikide koordineerimata liitumine Aasia Infrastruktuuri Investeeringute Pangaga ning üldise strateegia puudumine Hiina suunal on hiinlastele jätnud Euroopast peata oleku ja nõrga mulje. Senini on Hiina üritanud seda pigem ära kasutada, eelistades kahepoolsete

suhteete arendamist Euroopa Liidu liikmesriikidega (mis on takistanud ELi ja Hiina vahelise investeerimislepingu sõlmimist) ning ostes odavalt finantsraskustes olevate liikmesriikide varasid (tänapäevaks küll peatatud Piraeuse sadama erastamisprotsessi osas tegi Troika Hiinale pigem teene). Kuid nagu öeldud, on Hiina majanduses suuri probleeme ning globaalne majanduskeskkond edasist vanale majandusmudelile toetuvat kasvu soosiv ei ole. See on saanud Hiina valitsevale parteile, kelle põhiprintsiibiks oma võimu säilitamine, probleemiks. Hiina odavale tööjõule baseerunud majandusmudel on aegunud ning liidrid üritavad stimuleerida kodumaist tarbimist, arendada teenuseid ning tekitada teadmiste ja innovatsioonile baseeruvat majanduskasvu, milleks välismaine *know-how* on hädavajalik. Samuti on Hiinal globaalselt oma investeringute kaitsmisega olnud probleeme, olgu need Sudaanis, Myanmaris, Sri Lankal, Kreekas või isegi Ukrainas. Ebastabiilsus ei ole välisurgudel ega siseriiklikult Hiina huvides.

Peale Hiina presidendi, Xi Jinpingi, 2012. aastal teatavaks tehtud Siiditee projekti on Piraeuse sadamat tihti esile tõstetud kui taktikalist musternäidet Siiditee strateegias. Suurepärane asupaik, mille kaudu on võimalik katta Vahemere piirkonda, annab ligipääsu Euroopa ja Aafrika turgudele, võimaldab nädala võrra lühendada ja efektiivsemaks muuta mereteede toetuvat tarneahelat ning pakub võimalust integreeritava raudteede ja lennujaamade võrgustiku arendamiseks, tagades ligipääsu Kesk-Euroopa turgudele. Kreeka majandusraskused tekitasid võimaluse sadamat erastamise raames laiendada, kuid probleemide süvenedes on Kreeka uus valitsus otsustanud riigi varasid odavalt mitte müüa. Samuti oleks potentsiaalne Grexit Hiina varasemate plaanide valguses ootamatu pööre. Seetõttu on ka üsna arusaadav, et hiljuti toimunud Hiina-EL kohtumisel kuulutas Hiina peaminister Li Keqiang, et ühtne ja jõukas Euroopa Liit ning tugev euro on Hiinale olulised. Hiina sooviks jätkuvalt näha Kreekat Euroopa Liidu osana ning on valmis selles protsessis konstruktiivset rolli mängima. Hiina meedias on palju näha arutelu selle üle, millisel moel peaks riik sekkuma? Kas investeerima Kreeka majandusse rohkem, tegema seda Euroopa struktuuride kaudu või otse? Kuid enamuse arvamusliidreid paistab nõustuvat, et kuigi majanduslikus mõttes ei ole Kreeka probleem suur, on tegemist strateegiliselt ja poliitiliselt olulise situatsiooniga, mis mõjutab Hiina plaane Euroopas, ekspordinumbreid ning Siiditee projekti.

Paradoksaalsel kombel võib mõlemapoolne majanduslik nõrkus saada tugevuseks ning pakkuda võimalusi vaatamata asjaolule, et Hiina investeerimislaviin on pannud Euroopa liidreid uude situatsiooni ning kahe piirkonna vahelisi suhteid testitakse mitmel tasandil. Tuleb mainida, et mitmete Euroopa riikide liitumine Hiina poolt algatatud Aasia Infrastruktuuri Investeringute Pangaga hoolimata asjaolust, et USA sellele vastu seisis, oli teatud mõttes hea tahte näitamine Hiina suunal ning PR võit Hiinale. Samal ajal on Hiina näidanud üles aktiivset huvi Junckeri ELi

majandust elavdava investeerimisfondi vastu ning Hiina peaminister Li Keqiang ütles hiljutisel EL-Hiina kohtumisel, et selle tarbeks loodetakse luua EL-Hiina investeerimisplatvorm. Viimane võib luua sünergia Hiina Siiditee projekti finantseerivate platvormide ja Junckeri plaani vahel, kuna mõlemal on kattuvaid huvisid – näiteks suuremahulised infrastruktuuriinvesteeringud. Edasised sammud selguvad tõenäoliselt käesoleval kuul. Kuna Hiina ning EL on majanduslikult aina tihedamalt ühes paadis, on mõistlik investeerimisplaanide kooskõlastamine ja teineteise tugevuste ärakasutamine, mis võib tuua kasu mõlema poole majanduskeskkonnale. Hiina on näitamas 25 aasta kõige aeglasemat majanduskasvu ning enesekindlus Hiina eripäradega kasvumudeli või nõ Pekingi Konsensuse ees on vähenemas, mis võib luua soodsamaid tingimusi läbirääkimisteks. Samal ajal näitab statistika, et väliskapital on jahtuva majanduse ja RMB devalveerimise tõttu Hiinast lahkumas, mis peaks Hiina võimuseid innustama uusi meetmeid investeerimiskeskonna atraktiivsemaks muutmise nimel kasutusele võtma.

EL loodab Hiinaga kahepoolse investeerimislepingut sõlmida juba mõnda aega (BITist teatati esmakordselt Pekingis aastal 2013 ning lõpule loodetakse see viia 2.5 aastat peale esimese ringi läbirääkimisi). Euroopa on olnud Hiinale investeeringutele kergelt ligipääsetav turg ning pigem on probleeme ELi poolt Hiina turule investeeringute tegemisega. Hiinal on aga kergem olnud bilateraalselt liikmesriikidega asju ajada, kuna juba vastavad lepingud on liikmesriikide tasandil sõlmitud 80ndatel ja 90ndatel aastatel (arvestades majanduskeskkonna muutuseid, on need tõenäoliselt vananenud). Samas on Hiina huvi vabakaubanduslepingu vastu, mis on sõlmitud juba mitme liikmesriigiga, kuid mitte ELi tasemel ning majanduse elavdamise eesmärgil võib Hiina huvi veelgi kerkida Euroopa teadmistel baseeruvate ning teenuseid puudutavate investeeringute vastu. Võimalik on need kaks lepingut ühendada ning usutavasti Hiina huvi oma reservide investeerimiseks Euroopasse jätkub nagu näha ka huvist Junckeri investeerimisfondi vastu ning kahepoolset liberaalsem suhtumine teineteise investeeringutesse võib olla võit mõlemale poolele. Hiina on oma negatiivset investeerimisnimekirja vähendanud (loodetavasti teeb seda tehnoloogia ülekandmise eesmärgil veelgi) ning kuigi tegu on suure väljakutse Euroopa riikidele, võiks sarnase pakkumise kokkuleppimist kaaluda ka ELi tasandil ning ühtlustada investeerimisreegleid – Hiina ettevõtted toovad välja ühe põhiprobleemina ELi investeerimisel kirjut investeerimismaastikku reeglite osas.

Hiinast saab tulevikus tõenäoliselt aina aktiivsem ja agressiivsem investor globaalsel tasandil, kuid suurenenud sõltuvus teistest piirkondadest on riiki pannud ka mõtlema riskidele ja stabiilsusele. ELi ei ole suutnud tänaseni koherentset strateegiat Hiina suunal välja töötada ning pigem on tekkinud konkurents investeeringute saamiseks liikmesriikide vahel. Seda tulenevalt erinevast suhtumisest Hiina kapitali. Kuid samal ajal ei ole nõrk ja lõhestunud Euroopa Hiina huvides ning sellest tulenevaid võimalusi tuleks koostöö laiendamiseks ära kasutada.